

DISSERTATIO

3 17245 7.

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA
De
**MENSIUM INSO-
LITIS VIIS,**

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORUSSICI, ET ELECTORATUS BRANDEN-
BURGENSIS HAEREDAE &c. &c.
GRATIOSO FACULTATIS MEDICAE CONSENSU
SUB PRÆSIDIO

DN. GEORGII ERNESTII STAHL,
MED. D. ET PROFES. PUBL. ORDINAR.
*DN. PROMOTORIS SUI OMNI VENERATIONIS
Cultu prosequendi,*

PRO DOCTORIS GRADU
Summos in Arte MEDICA Honores, Iuraque & Privilegia
legitimè capeffendi,

ad Diem Septembr. Anno MDCCII.
Horis ante & pomeridianis
publicè ventilandam proponit,

GEORGIUS FRIDERICUS *Jäschke*
Stroppa - Silesius.

HALAE MAGDEBURGICÆ,
Literis Christiani Henckelii, Acad. Typogr.

DISPUTATIO MAGNUS ALIS MEDICA

DE
MAGNITUDINE INSO

RETTIS VIIS

GEORGIUS FRIDERICHUS

DR. MEDICINAE

DE

DR. GEORGIUS FRIDERICHUS STAHL

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

DE

GEORGIUS FRIDERICHUS STAHL

DE

DE

DE

PROOEMIUM.

Vanta sit sexus mulie-
bris ad varios morbos propensio,
præ virili, non hodierna demum
observatione constat, sed innouit
jam a priscis & remotissimis tem-
poribus ipsis jam primis Medicis,
qui proinde uterum tanquam vi-

ficus illud, a quo maxime tot mala fœminis obtingere
agnoscebant, pro animali quodam in vivo corpore pro-
prium vitam agente, & illi corpori, varias turbas dante,
interpretabantur. Hujus rebellis animalis malitia, fœ-
minam plerosque morbos bis, aut duplici ad minimum
efficacia & violentia, perpeti, arbitratus est Princeps
nostræ artis. Quemadmodum autem illa sunt scientia-
rum & artium fata, ut interdum quidem minus excul-
tæ in simplicioribus rebus defixæ & impeditæ hæreant;
Et tali tempore etiam leuiores aliquando circumstan-
tias iusto plus admirentur: Alio contra tempore, ex-
quisitoribus scrutiniis sublevatæ, variarum pristinarum
difficultatum rationes profundius perspiciant: Ita me-
dicina etiam & in talibus & in hac ipsa parte postremo
elapso seculo perspicacior, facta, non solum vitam illam

A 2

ute-

utero propriam negare didicit, sed etiam eundem à multis pathematibus absolvere, quæ ipsi antiquitus quasi unice imputabantur. Testimonium hujus rei possunt dicere passiones, Veteribus dictæ Hystericæ, quas quidem si à parte immediatè affecta, fieri debeat & facta censerì denominatio, nullo jure Utero tribui, sed hypochondriacis potius visceribus adscribi debere, postquam rectè monuit Highmorus, habuit qui hanc causam post ipsum magis magisque prolixè orarent. Quanquam autem Veteribus nunquam detraheretur meritisimum istud encomium, quod Experientiæ studiosissimi, in multis rebus, Praxin & historiam morborum concernentibus, magis ad veritatem facti, quam modum fiendi attendentes, satis sæpè velut hariolati sint, in quam parte, quonam viscere, quonam loco, si non morbi ipsius, causæ tamen præcipuæ, aut occasionis primariæ, sedes sit, atque labes hæreat: Ita cavendum sane est, recentiori quæsitæ ἀγγελία, ne unum actum aut factum immediatè, aliis partibus rectius quidem atque accuratius afferendo; alias interim partes, in quibus origo, totius mali ita hæret, ut illæ faces & incentores seditionum microcosmicarum citari mereantur, propterea statim ita excludamus, ut maxima illa efficacia, & culpa, quam in ejusmodi noxiis eventibus habent, ab illis inconsulto planè removeatur. Meritò certè monendum hoc est, ubi de mensium malis effectibus & successibus mentionem facere, occasio fert. Quamvis enim in numerosis illis atque fonticis, communiter etiam contumacissimis affectibus, qui mensium muliebrium perperam succedentium ἀταξίας sequuntur, plurimis vicibus certissimum sit, jam, in præsentè casu, præsentè morbo, præsen-

❁ (5) ❁

sentibus symptomatibus, videlicet immediate, menses ipsos aut uterum, immediate uterinas mensium vias, non propriè laborare: Imò verò illo ipso tempore, nulla propria labe affici: Certissimum tamen tantò magis est illud, quod isti reliqui affectus, qui tantum originis sui ratione à mensium vitiis dependent, neque citius, neque certius, curationem ullam justam admittant, quàm hic fons ipsorum, mensium inquam, labes, & sufficienter agnitus sit, & debite exhaustus, aut in justos suos rivos reductus, & ab incommodis restagnationibus derivatus. Curationis, inquam, certæ, promptæ atque solidæ, absolutæque inter est, ut medicus non solum sciat & intelligat, quomodo ejusmodi morbi & pathemata manifesta, ab occultioribus & tantisper veluti latentibus, neque per se in considerationem aliquam venientibus, ita dependeant, ut nisi hi minus evidentes, cicerentur atque intercipientur, illi alteri nunquam verè superari atque vinci possint: Sed ut etiam fundamentalem methodi suæ intentionem eò dirigat, ut subruto planè fundamento, fons & origo mali, & fomes alibi sese exerentis morbi, subtrahatur atque destruat. Quo quidem intuitu neque veteribus neque junioribus, si qui sunt tales, præceos scriptoribus, vitio vertere debet, si illi de rebus practicis, practicè loquentes, aliquando morbo cuidam potius patrium aut avitum, quam proprium nomen imponentes, eundem magis ab illa parte denominent, quæ infert passionem, quam quæ perfert. Interim tamen, tantum abest, ut damnemus *αὐτὸ βολοῦσαν*, ut potius omnimodò illam & approbemus, & omni studio suadeamus: Monentes tamen ut verax vera atque solida illa sit.

Putamus nobis ipsis obtingere occasionem edendi

speciminis in illo ipso de quo loquimur negotio. Propositum nostrum est, de **INSOLITIS MENSIIUM VIIS** Dissertationis **INAUGURALIS** loco agere. Immen- sum esset, omnes historias commemorare, quot modis, atque locis, aberrans hæc evacuatio, hic illic è corpore eniti comperta sit; undè equidem non in nos suscipimus hunc laborem, ut nudas aliorum observationes & historias transcribamus: Sed sufficiet nobis, ut veritatem facti, quod hoc sæpè accidere soleat, & facilitatem modi, quomodo nimirum hoc fieri utique satis promptè possit, demonstremus.

Unde illam imprimis methodum servabimus, ut antè omnia illas evagationes fluxus hujus designemus, quas præcipuè & proximè affectare deprehenditur; Cum enim hæc res in praxi frequentiore habeat usum, tractari utique tantò magis meretur. Deinde subiciemus modum, quo tales evagationes & suscitari & concitari possint: post hæc recensēbimus fortè etiam rariores horum generum euentus: & denique Therapiam, nempe curationis hujusmodi errorum, vera momenta evolvemus.

Faxit **DEUS**, ut omnia cedant feliciter, & in studii nostri Medici aliquod emolumentum.

CAPUT. I.

De solitis mensium viis.

Supervacuum videri posset, primo intuitu, de *ordinariis viis* mensium muliebrium aliquid præloqui; Cum videlicet apud recentiores Anatomicos, satis certum atque demonstratum sit, quod eruptio sanguinis menstrui, fiat tam

tam per vasa in ipsa cavitate, ac veluti *fundo uteri* contenta: quam per aliqua, ad *cervicem* ejus distributa. Verum enimvero speramus, non adeo inutile fore, si paulo solertius, imprimis horum *posteriorum* usum, designare, & considerationem illius paulo magis serio commendare suscipiamus; Cum in hoc negotio, longè plurimorum, imprimis morbidorum, accidentium & eventuum, rationes fundari, pro re satis evidente habeamus.

Principio quidem, nihil tribuimus antiquorum opinioni, quasi sanguis *menstruus*, unice de sanguine, *uteri* perpetuo *inquilino*, profluat; Adeoque, sicut immediatè & unice per *uterum*, ejusque partes subordinatas, erumpit, ita etiam immediatè & unice, ab *utero* oriatur. Sicut enim motus perpetuò *progressivus* sanguinis, nihil aliud permittit, nisi ut hic sanguis, qui per *uterum* profluit, sanguis de *universa* massa sit; & quatenus sanguis est, idem hoc tempore sit cum eo, qui in quacunque *disposita* corporis parte circumfertur: Ita dubium nullum est, & testantur hoc etiam manifestè, ipsis sensibus obviam circumstantiam, quod tempore eruptionis menstruæ, *congestio* talis ex ipso *universo* corpore versus uterum, agitur, adeoque de sanguine *universali* seu *communi*, excretio illa & exoneratio perpetratur.

Unde quidem tanto minus rationalem aliquam *Physicam* causam eruere, aut conjicere integrum est; quam ob rem facris legibus hoc negotium tam specialibus stricturis censum fuerit; Tanto magis autem gratuita est, illa *Magia* Pnevmatolatræ sanctio, negotium purgationis menstruæ muliebris, ridicula divinarum legum *μυήσεις*, admodum abominantis: Siquidem revera *naturaliter*, exoneratio menstrua, & simplex stillicidium narium, quod sanguinem qua talem attinet, nihil quicquam *Physici* solidi discriminis intrulerint.

Et his quidem respectibus, vias *remotiores, solitas* tamen, per quas sanguis *menstruus* ferri debet, & ex illis ad *specialissimas* transmitti atque conferri, statuimus utique esse *universum*

sum systema partium sanguinis com meatu destinatarum : *Propinquiores* autem, imò magis magisque *proprias*, agnoscimus esse illas, quæ cum *utero*, ratione qualiscunque propioris conjugationis, communicant.

Sunt autem hæ, tum partes exteriores, tum interiores *abdominis*; & exteriores, imprimis infra umbilicum & hypogastricæ: Interiores, omnes hypochondriacæ quæ nimirum cum *Vena portæ* nexum atque communionem aliquam habent.

Cum enim *specialissime* viæ, per quas ipse exitus sanguinis ex utero generatim dicto, contingit, sint, primò *vasa* illa, quæ ab *iliacis internis*, eorumque hypogastricis ramificationibus ad ipsum uteri corpus: à ramo verò *hemorrhoidali*, ad cervicem ejus, distribuuntur: Fit inde, ut *congestio* à diffusiore ambitu totius corporis, in hos propiores, imo proximos ad eruptionem, meatus, quasi concentrata, ibidem præcipuè sese exerat, donec *perruptio* vel rectè succedat, vel etiam sufficienter processerit, & ad finem perducta, cessationem talium congestionum seu compressionum ad hæc loca magis immediatæ eruptionis, post sese trahat.

Interim, tantò magis saltem hæc via probè perpendicularis, & justa consideratione æstimanda veniet, quæ sanguinem per *hemorrhoidalem* ramum, à *Vena Portæ* ad menstruam excretionem deducit; Tantò magis, inquam, attente pensanda est hæc via, quanto minus, ad nostra usque tempora, in negotio nostro condignè æstimata occurrit: Et tamen in toto hoc negotio, etiam specialem hanc commoditatem insuper retinet & præ sese fert, quod tam *vacuo utero*, liberum aditum atque exitum sanguini præbet, quam illæ viæ, quæ, in ipsum substantiam uteri insertæ, quamdiu uterus sætum gestat, valdè turgidæ atque distentæ, hoc verò prorsus evacuato, admodum arctæ & veluti contabescentes cernuntur. Ubi quidem, cum ipsa universa uteri substantia, hoc tempore adeo eximie coarctetur & condensetur, difficile tantò magis

§ (9) §

gis est, ut *liber* exitus per illa vasa debitæ huic exonerationi contingat, cum longe expeditius succedere possit hoc negotium, per modo dictum vasorum horum, quæ ab *hemorrhoidibus* proficiuntur, ductum, utpote quæ semper in eadem capacitate, sui similia persistunt.

Imò vero utilissimus, quin necessarius, est hic intellectus, de solenni concursu horum *hemorrhoidalium* vasorum; ut ex illo condignè perspecto atque pensitato, facillimus posthac sit conceptus, de modo, quo mensium excretio *insolitas* vias in abdomine, & circa partes cum *vena Portæ* communicantes exerat; Ita, ut reverà, cognita satis hac etiam ordinaria conspiratione harum viarum cum ordinario negotio menstruæ evacuationis, facilè comprehendi possit ratio, variorum conaminum & *moliminum* circa hæc vias, si progressus ille, præter ordinem impediatur, aut reprimatur.

Quemadmodum autem extra omne dubium, hæc modo à nobis adductæ, sunt *solita* atque *ordinarie* viæ, per quas menstrua evacuatio succedere solet atque debet; Ita, dum de *viis* loquimur, vitio etiam nobis verti non poterit, si de *motu*, quo sanguis per has vias progreditur, adeoque propriè hac *via* incedit, aliquid addiderimus. Quandoquidem spatium quodecunque, per quod nihil it aut progreditur, *via* nomine vix unquam notari solere certum est.

Est autem *motus* ille, vel longinquior, & *eminus* ad exitum materias congregans; vel *propior* ac *intimior*, in illis ipsiis partibus, quæ ultimum exitum præstant, fiens atque vigens.

Prioris generis, est *tonica* illa per totum ambitum corporis contingens *strictura*, qua partes molles, (in ambitu præcipue corporis copiosissimæ, *musculose spongiosæ*) ita densantur atque leviter *stringuntur*, ut longè minus sanguinis, quàm alias ordinariè solet, ad ipsas diffundi possit, unde necessitate absoluta, tanto majore quantitate redundat ad loca *interiora*: &

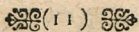
B

inter

inter hæc etiam ad illas partes, quæ nunc immediato exitui infervire debent.

Confirmat hoc & reddit evidens, notissima illa circumstantia, quod sceminae imprimis *teneriores*, & quibus hæc evacuatio non ita laxè atque promptè procedit, virgines; circa tempus instantis, imò verò fientis & procedentis illius fluxus, *pallida, frigidula, flaccida*, & veluti *extenuata*, etiam ipso visu atque levi tactu, deprehendantur: De *torpore* etiam, gravitate, atque *tensione* artuum, imò *pressionis* atque renifus quodam sensu in artubus, ipsæ conquerantur. Propiores verò *pressorii* nifus, & contentiones expressoriae, sentiuntur a multis talibus, modo in *meditullio* abdominis, modò decliviùs circa uteri atque sinus regionem, modo à lumbis veluti, per inguina anteriorum, ad eundem sinum: Imò verò, in impeditiore progressu, nifus autem tanto fortiore & maxime contentioso, oritur haud rarè tam vehemens in hisce locis, & nominatim in ipsissimo sinu, *pressorius* nifus, ut indè anxii dolores quasi *disruptionis* instantis, patientibus talibus plane famifiarentur.

Ita quidem & *viae* hæ, & *motus* hi, negotio mensum *soliti* & *consecuti* sunt: Procedunt autem in statu exquisitè optimè expedito seu naturali, excretiones solitæ, per has vias, & hos motus, optimè & facillime: Si verò vel *materia* movenda insignem labem contrahat, vel *viarum* libertati aliquid insignis detrimenti atque impeditenti eveniat: Vel *motus* debiti placido & tranquillo successu, turbulenta aliqua perturbatio incutiatur: Tunc confunditur universum negotium, & capiunt mensis *vias insolitas*, id est, progressum & successum, a *solita mensura* alienum, & exitum à debito & *solito loco* divergentem. De quibus itaque rebus porrò distinctè agere, non erit labor.

CAPUT II.

De solitarum viarum menstrualium
aberrationibus usitatoribus.

Quemadmodum in tota Oeconomia animali, illud obtinet, ut non facile & immediatè, transitus à locis & partibus maximè diffitis, ad alias & quasi alienas, fiat; Sed potius in vicinia maneat effectus, in proximo quodam loco interruptorum motuum: Vel ad summum, in ejusmodi *disfitum* locum redundet, ad quem alias, diuturna *consuetudine* & repetitis actibus, motus tales facilem aditum reperiunt: Ita offert sese rei hujus veritas etiam in nostro negotio, nempe motibus, menstrui sanguinis excussioni destinatis.

Ita enim fit utique, ut in illis, quæ nullam insignem dispositionem habent, ad longiorem evagationem moliminum talium excretoriorum, incommoda, quæ impeditum & interceptum ordinarium successum atque exitum mensium sequuntur, adhuc circa loca *vicina* subsistant: Id est, *insolitas* quidem vias, sed tamen primum omnium, propius circa *viciniam* solitarum viarum, affectent.

Cum verò in ipsâ vicinîâ, *vix strictè* dictæ, nempe ad *exitum* debitum aptæ, non æque patulæ atque proclives suppetant; Aut ad minimum, reverà a priori, cuicumque minori habitati tribuendum videatur, quod ipsa directio constans atque serîa, ad ejusmodi loca, in *juniore* præsertim ætate, non vigeat: Observatur hinc communissimè, quod hujusmodi commotiones, circâ *proximas* vias equidem suscipiantur, sed non quæ promptè ad ipsum *exitum* pertingant.

Quæ tamen res, sicut in multis excretionum generibus, admodum frequenter sese exerit, ut nempe *conamina* motuum evacuatoriorum circâ *vicina* aut *conjugata* loca atque organa, suscipiantur, interim non ad exitum usque perducantur, sed in *irritum, anxius*, & sibi ipsi diffidentibus moliminibus atq;

rent aminibus, subsistant: Ita fit hoc etiam quam maxime in præsentem nostro negotio, id est, interclusis viis *constrictis* atque debitis, tentantur viæ minus consuetæ: primò omnium quidem *vicina*, tandem etiam, imo vero, pro dispositione prægressa, etiam *distra*: Licet hæc ipsa tentamina non semper, imò rarius, ad verum usum harum viarum, nempe vicariam eruptionem sanguinis per illas, perveniant.

Ne tamen imputari nobis possit, quasi hoc negotium, de affectata subordinatione aliarum, & imprimis *proximarum* viarum, saltem speculativâ aliqua interpretatione ita formemus; monstrat hoc potius, & suggerit nobis hanc, non tam interpretationem, quàm demonstrationem, ipsa Praxis & observatio clinica, dum quibusdam *communia* illa molimina, minus *solita* aut directè convenientia, perpeffis, denique actualis talis exitus contingit.

Ut itaque verum exitum, seu viam primam, & primariam *insolitam*, nominemus, est illa *Vomitus cruentus*, sursum: aut *Hæmorrhoidum fluxus*, deorsum. Ita enim utique testatur multis exemplis ipsa experientia, quod quod *feminino* sexui, mensium debitum successum amittenti, *angustia* illæ atque anxietates *precordiorum*, non solum ad *cardialgicam* tensionem pressionem suffocationem tendant atque procedant: sed etiam, ad actualem conatum *vomendi*, subversiones & *toriones* ventriculi *vomitivas*, vomitum multiplicem & actualem, sed & omnino tandem ad sincerum *sanguineum* vomitum.

Neque verò ita *indifferens* saltem occurrit *ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ* hic sanguineus vomitus; Sed subit adeò *vicarias* evacuationes, mensibus *respondentes*, ut longe rariora sint exempla, sanguinei vomitus veluti *idiopathici*, & ad mensium negotium, nullum respectum habentis, quam illius, qui mensium fluxui ita manifestò subordinatur, ut etiam satis exquisitè ipsa *perio*do debita destinationem suam manifestet.

Cum verò *Vomitus* sanguinis non possit fieri, nisi per re-
fragnatoriam *congestionem* sanguinis ad *vena portæ* ramum *sple-*
nicum

nicum (cujus foboles communiter est *ramus Hemorrhoidalis*, uti monuit, D. D. Præses disput. de *Vena Porta*, ex autopsiâ quotidiana, & plerorumque Anatomicorum;) Hæc vero congestio & restrictio circa hunc locum, fieri non possit, absque *mesenterii*, & per consensum valdè promptum, ipsorum *intestinorum* spasticis motitationibus atque stricturnis: Propterea licebit utique jure optimo, has *spasticas* motitationes atque *stricturnas*, quæ fœminis, post amissum solitum successum confvetarum viarum, omnium primo evenire & contingere solent, usitatissimis á *solita viâ* aberrationibus, principe loco accensere.

Et fanè habemus hujus nostræ assertionis Autorem ipsam immediate experientiam.

Ita enim postquam successus debitus mensium detentus est, & tamen non tam ad sanguinis *retentionem* atque statim vergit præsentis fœminæ indoles, (è qua negligentia, *cachexia*, *oedemata*, *hydropes*, pullulant) sed potius ad *activas* commotiones, & *nisus* excretorios tendit; Tunc primo omnium loco, exerunt sese ejusmodi vagæ motitationes, circa *mesenterium*, & imprimis quidem illum ejus locum, ubi *vena porta* in ramos divaricari comparet; qui nullus est alius, quam illa sub ipso *ventriculo* regio, ubi supremi ad illam spectantes rami, *pancreaticus* & *splenicus*, ab illa proficiuntur.

Prout autem hic motus in hac parte, *fortior* suscipitur, aut *tardior*; magis præceps, aut lentior quidem, sed eo ipso contumaciore: Ita variant etiam, & differunt horum pathematum circumstantiæ: Quamvis in eo coincidant *in genere*, ut talibus locis, tali genere affectus sese exerant, neque nisi solo gradu variant.

Sicut autem gropensio illa, & connisus ad *superiores* partes venæ portæ, ad *vomitum eruenti* evacuationem collineans, variis talibus *spasticis* moliminibus circa mesenterii quasi centrum, & ipsum ventriculum, sese exerit; Et in suffocationes tales cardialgicas abit, quæ ipsis patientibus sensum talem inferunt,

ferunt, quem suis verbis describunt : Es sey nicht anders / als wenn man ihnen unter der Herz-Grube einwärts mit zwey Händen etwas zusammen drückte / wodurch ihnen als bald aller Oben benommen / und gleichsam verhalten würde : Ita quando motus atque nifus hic, magis ad *inferiora* inclinatur, ad *hemorrhoidales* exonerationes : tunc devolvuntur, etiam hæc ipsa pathemata *terminosa*, ad ista loca, ita, ut grauis- simæ torsiones intestinorum, æque ac *stricture* inferiorum, mesenterii partium, ibidem sentiantur ; Quo quidem intuitu, ad has inquam, mesenterii graves contractiones, affertur patientibus talibus mediocri levamen, si abdomine plane introrsum complicato sedeant : Quemadmodum e contra immansissime exasperat, si quando, imprimis derepente, surgendo, ferocem illam *stricturam* temere extendere audeant.

Quod in hoc negotio considerationem tanto majorem meretur, pro confirmandis, quæ hæctenus à nobis dicta sunt, est illud, quod clinica experientia testetur, illas imprimis feminas, quæ *junioris* sunt ætatis, ab ipsa usque adolescentia magis ad *superna* illa pathemata vergere : Quæ verò ætate jam magis *provehæ* sunt, (intra ætates tamen *mensium* excretioni expositas) magis ad *infernas* illas excretionum talium conatus propendere.

Commodè itaque distingvere licuerit *insolitas* mensium vias, in *duas* hæc classes ; alteram, quæ solum *affectatur* atque tentatur, & non tam *exitum* præbere potest, quàm *aditum* tantum, directionem, atque accessionem ad *exitum* : Alterum verò quæ plenum successum & *exitum*, tentatæ exonerationi largitur & concedit. Putamus quod è dictis appareat, quod *prioris* classis quæsitæ & *teutatarum* talium viarum, longè frequentiora, imò veluti quotidiana occurrant exempla ; quàm *posterioris*, nimirum actu ad perruptionem *adahtarum*, & *exitum*, *afsecturarum* alterius classis viarum.

Interim hæc duo specimina utriusque generis, suffice-
re

re posse putamus, ut tanto facilius pateat applicatio, ad reli-
quas etiam utrorumque generum, quas similiter paucis indi-
gitare, propositi rationi consentaneum fore arbitramur.

CAPUT III.

De

Longius evagante viarum men-
struarum declinatione.

Egimus præcedente capite de illis *deviis*, in quæ, proxi-
mè à suo justo tramite deflectere solent menses, in
comparatione ad viciniam solitarum justarum atque
ordinariorum viarum. Progredimur hic ad illas, quæ ad
minimum ratione *stus*, à *solitis*, ordinariis, longius absunt.
Et sunt *caput, pectus*, imò denique *artus*.

Loquimur de distantia imprimis *locali*, cujus intuitu
nulla probatio à nobis postulabitur, quod *caput & pectus*, ab
utero longius distent, quam *abdomen & viscera* in illo conten-
ta. Si verò *ordinem & successum* solitum spectemus, quo natu-
ra *hemorrhagias* in genere perpetrare deprehenditur, in ætate
adhuc juniore, clementiore significatu venire deberet vocabu-
lum *insolite* viæ: Nisi quod ad menses comparando, de qua
re nobis est sermo, absolute utique, sint & maneant mensibus
insolite hæ viæ, quantumcunque tandem de reliquo, & ab-
soluto intuitu de exoneratione sanguinis simpliciter loquendo,
usitate sint & consuetæ.

Suppono videlicet ex illo systemate pathologiæ, quod
D. D. Præses semel iterumque adumbravit & in medium
proposuit, quod *Hæmorrhagia*, pro exoneratione & *sublevati-
one* corporis institutæ, primo omnium exitum suum fortian-
tur per *nares*; Nimirum *ætatis* etiam primis annis, puerili &
adolescente ætate.

Proximè post hanc, *adultæ* circiter & prima juvenili æta-
te, declinat ille conatus per eruptionem sinceram sanguinem
ventilandi, ad *pectus*. Ex

Ex hoc fundamento eveniunt puellis & juvenculis, *declinationes* ejusmodi viarum menstruarum, ut loco infernæ per *uterum*, excretionis, per superiorem, per *superiorem, caput, nares & pectus*, modo quærat^rur atque tentetur exitus, modo perpetretur.

Quanta quidem in ejusmodi rebus sit *vis consuetudinis*, quotidianam experientiam testem consulere, jam pridem ad nauseam usque inculcatum est, variis locis & occasionibus, à Dno Dn. Præsîde. In nostro vero præsentè negotio, habet ea res multa exempla, ut variis, sed quotidianis speciminibus, cognosci possit, quomodo hæmorrhagiæ tales, præsertim *mensium*, negotio & debito speciali successui, tantum præjudicii adferant, ut sæpe numero, non æque justum sit dicere, quod menstrua evacuatio, ad ista loca *desectat* & evagetur: quam potius pronuncîandum videatur, quod natura solum solitam *pristinam* viam sanguinem evacuandi, prosequatur, & ad alteram illam, tanquam sibi adhuc minus cognitam aut aptam, imò insolitam, minus propendeat.

Ita nimirum sæpe numero occurrit hoc exemplum, ut puellæ aut juvenculæ, a tenerioribus annis, *narium* frequentioribus aut copiosioribus hæmorrhagiis assuetæ, ætate alias consueta ad mensium fluxum, nulla perferantur conamina, sed potius 16. 17. 18. annos prætergrediantur, non solum sine eventu aliquo mensium: Sed non ita raro etiam sine incommodo aliquo insigni, modo successus consuetarum *hæmorrhagarum* antiquum obrineat.

Ubi verò hoc etiam non æque ita succedit, ubi, inquam, hæmorrhagia *narium*, alias consuetum frequentem atque liberum successum etiam non æque continuat; interim tamen neque *mensium* eruptio tempestiva & sufficiens sequitur; ibi sanè multiplicibus incommodis, non solum sternitur, sed aperitur via.

Imo licet hujusmodi fœminæ, antiquum successum consuetarum suarum *hæmorrhagarum* non experiantur: adeoque actualem aberrationem à via sua, *mensis* non subeant: Maxime

me tamen familiare, & innumeris quotidianis exemplis notum & usitatum hoc est, ut nihilo magis propter ea menses, tanquam *novæ* introducenda *consuetudo*, successum debitum nanciscantur: Sed ad summum anceps quorsum sese totam impendat natura, *neuram* ex instituto, & ea qua decebat efficacia profequatur.

Imo verò maximè quam familiaris est ex hoc eodem fonte fluens, altera illa, ad antiquum relabentis hujus excretorii motus aberratio, ut, si vel maxime debitam viam menstruæ evacuationis capebat natura; nihilominus, etiam ob leviores causas, tanto magis autem ob incidentes graviores perturbationes, talibus viis dudum assveta natura, profecutionem atq; continuationem *menstruarum viarum*, tanto levius iterum *omit*at, & ad *pristinæ* illas sive pergat, sive certe ad minimum *vergat* & inclinè. E quo cœpto, veluti certissimè & promptissimè, prognaſcitur paulò ante dictum istud incommodum, ut, licet viam non ipso effectu penitùs & absolutè mutet, inter, utramque tamen ita anceps *fluctuet*, ut *neutri* satisficiat, eamque penitus in effectum deducat atque exequatur: & hoc, quod meritò iterum repetimus, tanto promptius, & per leviores occasiones ita perpetret, quo magis alteri illi viæ affueverat.

Referenda vero huc iterum est illa animadversio, quæ in præcedente capite, de viarum saltim *tentatarum* consuetariis monui, quod, uti ipsæ viæ non semper *pervie* fiant, sed saltim *congestiones* circa illas formentur, adeoque incommoda varia, dolores varii, hinc cooriantur tensivi, distensivi, & inde pulsantes, inflammantes, aut tumores oedematosi; ita in præsentem etiam, à nobis allegato tramite, eadem ludatur scena, dum ex illis stasibus aut *congestionibus*, quæ ad hujusmodi loca fiunt, talibus patientibus varii dolores *capitis, oculorum, aurium, dentium, cervicis, scapularum, humerorum* indè ingruunt, aut, loco oedematoforum tumorum in inferioribus partibus, veræ eruptiones, *seroso-lymphales* seu catarrhales: adeo, ut etiam im-

C

pe-

petuosa & copiosa fluxio per nares, *phlegmatorrhagia*, ploratio seu manatio perpetua alterutrius oculis, sputatio copiosa atque diuturna, multiplicibus exemplis quotidie sese offerant atque sistant.

Collustratis itaque hisce viis, quæ circa *caput*, partim quæri solent, partim usurpari; non potest utique silentio prætermitti, affectatio eruptionis aberrantis menstruæ per *pectus*: Unde quidem fœminis præsertim paulo magis plethoricis, simul ac vitia mensium incurrunt *adultæ* ætate, primo prope modum occurrit & ingruit, insignis coarctatio *respirationis*: Et hæc communiter tanto insolentior, quo minus, aut moderatius, excensiones ad *caput* ipsis obtingunt.

Ubi quidem minimè nos fugit, quod multæ tales angustię circa *respirationem* etiam *hypochondriorum* vitium agnoscant, & non tam absolute unice *pectoris*, quam etiam *precordiorum* sit illa angustia: interim satis frequenter *pectoralem* esse etiam illum affectum, imo frequentissimè utrumque inter se *conspirare*, clarum reddit quotidiana observatio, & tot eventus, tum *hemoptyci*, tum *phibisici*.

Nimirum hoc etiam in loco, non ita eximie ad *exitum* ipsum conicitur totus impetus, quin longe plus, longè sæpius, longè diutius, in *congestione* atque stasi, circa loca, illi generi excretionis destinata, patientes fatiget & exerceat. A quo videlicet fundamento, pendet multiplex illa *asthmatica*, *custulosa*, *suspiriosa*, talium patientium angustia & anxietas; longè manifestius à *pectoris* ipsius oppletionem sustentata, aut ad minimum exacerbata, quam ut *hypochondriacis*, præcipue *solis*, causis, verissimiliter adscribi possit.

Tollit verò ambiguitatem, certè minimè rara aut infrequens, *perruptio* plenaria & absoluta, *hemoptysin* absolutam sistens, quicum numerosæ hujus classis patientes conflictari observantur. Neque vero hoc tantum ex *accidenti* communi: Ut videlicet patientibus paribus, a quacunque alia causa, non nisi è *longinquo* conspirante, & quam minimum contribuyente mensum errore, *hemoptysis* ita eveniat: Sed sæpe

ape prorsus exquisitè *satis* temporibus, quæ *menstrua* purgationi debitæ respondeant. De quo statim dicemus.

CAPUT IV.

De

Vera menstrua harum insolitarum
viarum ratione.

Cum titulus Dissertationis nostræ loquatur de *mensium* insolitis viis; omninò incumbit nobis declarare, quod hæctenus dictæ evagationes excretionum sanguinearum, cum *mensium* motu aberrante consensum habent; adeoque, quæ nostra est assertio, *mensium* insolitas vias constituent. Utimur pro hoc scopo *duplici* argumento; nempe *primo*, quod hujusmodi declinatio sanguinearum evacuationum, licet exquisitè *menstruas periodos* non imitetur, tamen *mensium* desistentium *ἀναξίαν* vel sequatur; Vel ita post se trahat, ut illi impostero magis magisque a semita, sua recedendo, certum suum *nexum*, cum hujusmodi alio divergentibus motibus, *satis* conspicuum reddant. *Secundo* confirmamus hoc illo indubio argumento, quod numerosis exemplis constat, has easdem devias evagationes, quæ aliquando, imò verò fortè frequentius, non æque exactè *menstruos* motus servant, sæpè tamen contrarium præstare, *menstrua* inquam tempora sequi, & *satis* exquisitè, *proprie* dictas *menstruas periodos* capessere.

Imò verò de ipsis illis prioris generis, quæ non æque *strictè* *menstruos* circuitus capessere diximus, observatur tamen illud, quod ad minimum *circà tempora*, *mensibus* alias respondentia, frequentius sese exerant, aut, levioere etiam data occasione hoc faciant: Vel etiam, supersticibus adhuc, sed tantum *debilioribus* & *insufficientibus* *menstruis* commotionibus, levissimis oblati incitamentis complicentur: aut, præ-

maturam mensium illo tempore restitutionem statim excipiunt & sequantur. Ita omnino quidem est, quod menstrui fluxus negotium præ omnibus aliis hujusmodi evacuationionibus, hanc veluti prærogativam habeat, ut certo determinato illi tempori alligetur; Cum aliæ evacuationes, tam sanguinea, quàm tanto magis quæcunque reliquæ, laxioribus spatiis, & generalioribus circumstantiis temporis, quasi leviter assignatæ appareant; ut *aquinoctiis, solstitiis*, insignibus *tempestatum* mutationibus, imprimis excedenti *æstivi* &c. Nihilominus non ita absoluta solius uterinæ excretionis alligatio ad menstruum tempus, habenda est, quin etiam in aliis, quasi manifesto definitis horum generum exonerationibus eadem mensura observari solent.

Ita enim *Hæmorrhoidalis* fluxus, *menstrua* tempora servantis, tot ubique sunt exempla, quot, etiam *citrà* hoc statum, tempus inter viros hæmorrhoidum exempla dari, vel medicorum paucissimi credunt. Viri *menstruum statum hæmoptysin* per annua tempora experti, historia peculiari Dissertatione, sub Duo Doct. Præf. publice tractata est, neque vero ita singularis est ipse casus, quin longè frequentius hinc inde occurrat. *Mictum cruentum* exquisite *menstruum*, absque omni reliquo incommodo, præter lassitudinis circà illa tempora sensum, in viro aliquot supra sexaginta annos agente, hic loci pariter expertus est D. D. Præses.

Quæ cum ita sese habeant, ut nempe etiam reliquæ *hæmorrhagia*, quæ alias magis indifferenter tempora quasi accidentaria sequi solent, & quidem in sexu plane diverso, nihilominus sic satis sæpe *menstruum* tempus subeant; Dubium utique nullum est, quin è converso, etiam ipsæ *menstruæ* excretiones, omiſſa hac temporis *mensura*, in tempus magis *indifferens* devolvi queant: Aut, quod idem valet, illa alias tempore & mensurâ *stata* exoneratio, etiam non ita determinato tempore, tanto *largioribus* mensuris compensari, ut adeo exacta harum rerum partitione, minus opus sit. Interim il-
lud

lud utique notabile. quod cum ejusmodi de reliquo *deflectionibus* evacuationibus, quæ tamen *statum* menstruum tempus adhuc strictius sequuntur, communiter etiam *motus* menstruus uteri adhuc magis conspiret. Unde quidem ex hujusmodi casibus, tanto frequentius eveniunt illi, ubi cum hujusmodi determinatis evagationibus, aliquid adhuc ipsius *menstrui* fluxus quasi concordiam servet, & juxta cum illa alieniore commotione, etiam hæc *justa* menstrua *uterina* evacuatio, adhuc aliqua ex parte sese exerat.

E contra longè familiarius eveniunt *aliene* istæ atque disistæ eruptiones actuales sanguinæ, quarum causa mensuum legitimi motus plane abolentur, & quasi nullum sui vestigium reliquum faciunt, imprimis si istæ alienæ mensura admodum excesserint.

CAPUT. V.

Dictorum aliquot exempla.

UT exemplis nonnullis hætenus dicta illustremus, licebit hic allegare aliqua, quæ ipsi D. D. Præf. occurrerunt in hoc genere, non postrema consideratione digna. Ita enim honestissimæ Matronæ obtigit, ut cum a multis annis, tot tantaque minus ordinati fluxus menstrui incommoda experiretur, ut Medici maxime ambigui hærerent, an concurrentibus variis gravissimis affectibus, *hydropicis* tumoribus, ætate adhuc admodum juvenibus, *febris* chronicis, modo aliquot annis deinceps revertentibus, modo continuos annos perennantibus & inter hæc *capitis*, *præcordiorum*, *abdominis*, *sinus*, *coxendicum*, *ossis sacri*, variis pathematibus &c. an, inquam, talibus, ut *subsequentia*, illa *mensuum* vitia adscribere deberent; an verò contra, à *mensuum* vitis, morbos illos arcessere: Quamvis quàm maximè prior sententia communiter ipsis magis placuisse, è

diversis circumstantiis appareat. Hæc, inquam, femina, ob-
tulit ante hos septem annos sequentem œconomix suæ cor-
poræ constitutionem. Laboraverat duobus proximè præ-
cedentibus annis, febre *tertiana* per plures septimanas, à qua
denique per usum famosæ tunc temporis *Chine Chine*, libera-
ta, quin etiam post recidivam, ut in hoc artificio familiare est,
tandem à febre restituta apparuit. Laborabant interim *men-
ses*, non tempore neque universo *motu*, sed debita solum *quan-
titate*; Ita ut tempore quidem satis *stato* sese exererent, sed vix
aliquot *horas*, parcissimo proventu, sese offerentes, mox iterum
evanescerent. Paucis horis elapsis, percipiebat patiens *ascen-
sum* acutissimi dolcris, quasi per longitudinem *spine dorsæ*: pau-
lò post invadebat repentinus acutissimus dolor, *tempora*, qui
levibus progresibus, totum caput, à futura *lambdoidea* ad *infi-
mam frontem* usque, imò ad *bulbos* oculorum, obruebat: Ita ve-
hemens, ut patiens, præ hoc dolore, dies noctesque infomnes
agere cogeretur. Intumescibat, non solum *caput*, sed etiam
facies: summa verò capitis portio, per totam regionem breg-
matis, tanto *algoris* sensu laborabat, ut patiens perpetuas sup-
petias culcitrarum calefactarum efflagitaret, à quibus licet ita
concalescatis, ut etiam ustularentur, vix tamen aliquem sen-
sum frigoris contemperati percipiebat. Quoties autem dô-
loris hujus intemperantia remissior apparebat, quin etiam
hâc perdurante, si paulò impatientiùs (quando nempe vires
permittabant) corpus jactaret, aut corpus, in quo æstus sen-
sum percipiebat, refrigeraret, cooriebantur paulò post graves
anxietates & angustia præcordiorum, & magna propensio ad *vomi-
tum*. Præcipuè verò, non modò jacebat omnis *appetitus*, sed
tolerabat stomachus quàm minimum cibi, quin mox *cardial-
gie*, & omnia illa *angustiarum* gravissimarum pathemata, indè
suscitarentur. Hic status servabat ad minimum *trium dierum*
tempus; mitescebat autem *quarto* die. Et ita intepescebat
successive, ut exacto circiter octiduo, tolerabiliter ad se redi-
ret patiens. Finitis dehinc tribus septimanis, revertebatur
hæc

hæc eadem scena. Hanc methodum servaverat totis decem mensibus hoc improbum malum. Id erat in hoc suo recurſu ejusque decurſu, illo ipſo tempore, quo vocatus acceſſerat. D.D. Præſes, eo excepto, quod hac vice, neſcio quo ex errore, finito ſummo illo impetu *cephalalgia*, non modò non remiſſiſſet virium deiectione, & reliquorum *hypochondriacorum* ſymptomatum ſyndrome, ſed potius invaluiſſet: Donec duodecimo circiter die, à primo inſultu, ille *præcordiorum* dolor, tanto impetu prævaleſceret, ut exquisitiſſimæ *inflammationis ventriculi* omnia ſigna exhiberet. Ante omnia *inflatus* hic erat, & dolorem cauſabatur ita exquisitiſſimum, ut patiens non ſolum corpus ne minimo motu percellere auderet, ſed etiam tactum *lecti, linæamentorum* calidè imponendorum, imò *linimentorum* cum pluma applicationem, anxie perhorreſceret: Cum verò intenſa ſiti laboraret, quidquam potulentorum aſſumere meritò anxie reformidabat, quoniam quantulumcunque, præcipuè tamen *frigidulum*, deglutiret, aſſurgebant ſtatim 6 ad 8. & 12. ructus, cum tanta patientis concuſſione, & intenſo dolore, ut ab acutis clamoribus ſibi non poſſet temperare. Concorrebat cum his omnibus calor *febrilis continuus*, quamvis nullos equiſitos paroxyſmos formaret, tamen verſus noctem, veluti ordinariè ingraveſcens: *Alvus* inſuper, niſi quantum clyſteribus proleuebatur, erat adſtricta. Relatis omnibus circumſtantiis, imprimis autem illa, de *menſum* conditione, dirigebantur, inſtantibus proximâ vice iterum *menſibus*, medicamenta ad horum juſtam expeditionem; Siquidem totam hanc tragœdiam nihil aliud eſſe, niſi affectionem *inſolitarum viarum menſtruarum* pro fundamento Therapiæ ſubſternebatur. Ita quidem, cum remedium ad manus eſſet, in hoc negotio pleraque alia longe poſt ſeſe relinquens: Hac ipſa periodo, elatio illa *ad caput*, in ſolidum ſublata eſt; minimè tamen totum malum abſolutè ſopitum aut pacatum. Fluxerunt nempe menſes, equidem per 18. horas, aut paulo amplius, & in proportionem ad priſtinam paucitatem largiter: Sed reſtitu-
runt

runt deinde. Successit autem loco illorum multorum pathe-
 matum, nihil aliud, nisi *sinistri lateris*, sub costis (magis tamen
 exquisite regioni illium respondens, nempe à latere versus
 dorsum excurrrens) *inflatio*, non solum dura ac renitens, sed
 simul ita penetrantissimè *sensibilis*, ut ad quemlibet corporis
 motum, gravissima exacerbatione, puncturas adeò acutas for-
 maret, ut patiens sine clamoris ejulatus, non posset durare.
 Hic dolor, *succedente* interim indies *alvo*; nec ullo alio, molesto
 per totum reliquum abdomen residuo, nedum conjuncto
 aut conspirante, cujuscunque doloris sensu (ut nœnia illa,
 quasi hic dolor in specie, non modo intestini *coli*, sed illius
folius absolute, affectus fit, a nemine per ejusmodi circumstan-
 tias salvari posset) Hic ipse ejus dolor, mitigatus quidem est
 sensim, minime vero sublatus, per triduum: illo vero deni-
 que exacto, tandem in solidum conquievit; & rediit ad se,
 patiens, paucis succedentibus diebus: in meliorem nempe
 quam ab aliquo proximè retrò tempore, statum. Rever-
 tente iterum *tempore*, (quod satis exactum servatum fuisse, i-
 terum monemus,) quo menses expectari debebant, occur-
 rebatur denuo expeditiori ipsorum proventui, per bonum,
 medicamentum, eo successu, ut nunc per plenum *biduum*,
continuè & largiter profluerent. Erat inde spatiens eximie,
 sublevata; Remittentibus nunc etiam mensibus, reverteba-
 tur eadem penitus nupera illa passio *splenica*, quo ad typum
 quidem exactissimè eadem, sed sensus *angustia* longe mino-
 ri, nec huius exquisitioris sensus etiam valdè sensibili dura-
 tione: Qualicunque tamen, utique perceptibili sensu, ante
 quartam diem non evanescens. Post hæc autem tempora
 cum non solum *menses*, ad sufficientem, & placidum quidem
 penitus, successum reducti essent; sed etiam *ventilatio* totig
 sanguinis, *vena sectione* administrata fuisset, conquievit hæc
 translatio *menstrua ad caput*, ità absolute & infolidum, ut in-
 tegris quinque annis, nihil amplius negotii facesceret, imo ne
 quidem ipsum caput *attingeret*, aut ad illud inclinare appa-
 reret

reret. Excipiendus tamen est, unicuique, & profecto in hoc genere notabilis, casus. Cum nempe non parum praesidiū, nec immerito quidem, collocaret medicus, in tempestiva, praeservativa, vena sectione, Vere & autumno, in pedibus instituenta; Tonfor autem, qui huic negotio administrando adhibebatur (uti quidem plerique solent) Venae in pedibus secandae minus habilis, jam aliquoties parum expedite parientem, hanc traiecit, & quidem illo ipso tempore, repetita etiam punctura, Venam non affecutus esset; illa, quae huiusmodi subiectis propria est, sapientia, (& quidem, uti docti sunt, ex recentissimis principiis & inventis anatomicis, exadificata) argutatus est: frustra esse hanc superstitionem sanguinem e pedibus mittendi; dummodo ventiletur sanguis, quod longe commodissime succedat in brachio, eundem successum securae expectari posse. Dictum factum, secatur vena brachii. Succedat post quatuordecim dies fluxu mensium, languet ante, sub, post ipsum, patiens; & cessante etiam ipso, quantumvis satis sufficienter facto, non solumprehenditur iterum a levibus capitis doloribus: sed *inflatur* in specie, quamvis modestius, maxime tamen manifeste ad ipsum visum, *caput*. Sexto demum anno, inter multas, variorum pathematum, & vagarum medicationum, turbas, invasit iterum caput gravissimus dolor; adhibitis desuper *opiatis* ita pertinacissimus redidit, ut non solum medicationes, imprimis *variorum diversas*, respiceret, sed etiam gravissimos exitus fortiretur, *visus in altero oculo amissione*. Erat verò à pristino ita maxime diverfus; ut, *primo, hemicanicus* nunc esset; *secundo*, minime omnium *status*, nedum *menstruus*.

In hoc uno exemplo sistunt sese diversa specimina supra dictarum illarum *insolitarum viarum*, sub impedito ordinario progressu, quæ sitarum. Ante omnia conspicuus est infulsus ad *caput*; deinde, non modo evidens, sed omnino vehemens, congestio ad *ventriculum*, qualis *vomitus cruenti* molimina indigitat: Tandem specialissimæ *congestiones ad splenem*: & hæc omnia

omnia *statis* penitus, nempe *mensium* motui manifestissime respondentibus, temporibus,

Poterat quidem etiam mentio fieri, quomodo placatis omnibus hisce menstruis aberrationibus, posthac duabus vel tribus vicibus per unum annum, patientem hanc invaserint repentina gravissima *tormina*; à vespera ad diluculum continua, cum concurrentibus non solum *dejectionibus* liquidis: sed imprimis conjuncto *tenesmo* insigni, sub quo cruenta, nempe *striata* sanguine materia secessisse observata est. Sicut hic tenesmodis impetus, etiam alioquin intra illa tempora aliquoties perceptus est, sed absque ejusmodi dejectionibus, & absque talibus torminibus; concurrente solo insigni *tensivo*, & interlancinante dolore, per longitudinem ossis sacri: neque ibi dejectionum talium cruentatarum concursus annotatus, quia patiens de *observanda* curiosius hac *circumstantia* nondum monita fuerat, dum transitorium hoc incommodum illis vicibus medico denunciare neglexisset. Interim in hisce *hemorrhoidalibus* moliminibus, in hac patiente de erat ultus respectus evidens ad *menstruum* tempus.

Aliud exemplum, commemoratum est in Dissertatione Epistolica de *Motu Tonico*, quod ficit virginem, quæ sub ipso fluxu *mensium*, & sub finem cœnæ, vehementi terrore percussa, *mensium* quidem *suppressionem* præsentissime perpeffa est; sed post aliquot horæ quadrantes, incidit, in graves *cardialgias*, *suffocativas*, *syncopicas*, quæ denique in vehementem *vomitum* desiere stipatum tamen adhuc gravissimis his *anxietatibus*, utpote, quæ non, nisi *medicamentis* cedebant. Conquiescebat autem hinc adeo ut altero manè nulla superessent tantorum tumultuum vestigia, sed sola fatigatio adhuc perciperetur. Postquam autem *mensium* tempus revertebatur, ibi sub initium ejus septimanæ, cooriebantur *vomitus* omnium, assumptorum, per duos vel tres dies, constante sibi appetitu. Post, per totidem dies, urgebat frequens & vehemens conatus *vomendi*, etiam vacuo prorsus ventriculo, & perierat quidem

dem hoc tempore, omnis appetitus. Sequebatur autem mox altero horum posteriorum dierum, *sanguis* cum vomitu, neque paucus, sed *copiosus*, modò liquidus, modò coagulatus. Sub finem tandem tot dierum, erumpebant *menfes* ad paucas horas. Ita cessabat mox *vomitus*; redibat satis maturè, fuccefive tamen, *appetitus* & *virium* robur. Hæc periodus maximam partè sanguinis menstrui vomitu exonerandi, assumebatur hac ratione, & retinebatur perpetua repetitione, in quintum usque anni quadrantem, i. e. per *quindecim* circiter *menfes*.

Alia patiens per longum tempus, vehementi *pectoris* angustia seu *asthmate* obsessa, & diu admodum inconvenienter & copiose quidem *expectorantibus* tractata; à quibus non modo copiosissimam *congestionem* ad pectus, sed insuper *purulentum* copiosum sputum, & alia verè *phthiseos* pathemata, incurrerat: incidit tandem, circa æquinoctium vernum, (quo tempore alias, sicut etiam autumno, sanguinem mittere a tribus circiter annis, cum euphoria consueverat, quod præterito autumno, dissuadente novo suo medico, intermiserat) in *hemoptysin* repentinam quidem, & plane sinceram, sed non admodum copiosam; adeò, ut vix 6. cochlearia excederet, tota quantitas, qua rejecta etiam spontè resedit torus impetus, neque reversus est amplius: Quamvis octo circiter horis post, *tussis* vehementissima, (quam per aliquot septimanas hæctenus, non aliter, quam vero quodam *typo*, circa diluculum, & hora quinta vespertina, proximè per integræ horæ spatium tolerare assuefacta erat) ipsam valdè concuteret. Nequè verò adhibitis remediis, quæ universo malo conveniebant, post hac unquam iterum sese exeruit *hemoptysis*, excepto leni insultu, de quo loquemur. Sub copiosa illa perpetua *expectoratione*, qua per *sex* & *viginti* septimanarum spatium quotidie circiter *tres libras*, (ad minimum à 2. ad 3.) sputi, cum vehementissimâ *tussi* rejecit, debilitato gravissime universo corpore, & humoribus excrementitiis, velut universim ad pe-

Aus compulſis, & hoc quidem maximè per congeſtionem
 motus ſanguinis ad hunc locum, *ceſſerant menſes*. Patiens e-
 rat circiter 36. annorum; Antè hujus expectationis tempus
 quamvis verè heſtica ab aliquot annis, *ſucceſſum* tamen *men-*
ſium ad minimum tolerabilem experta: *hic* jam, uti dictum,
ſuppreſſus, facta inſuper *hemoptica* eruptione, expediendus i-
 terum erat, ne tanto magis *hemopticoſis* periculum increbeſce-
 ret. Fiebat initium à *venæſectione* in pede; cum tanta reli-
 qua patientis euphoria, ut circiter octo poſt diebus, rhedà
 ſuà in publicum iterum prodierit. Incidente 14. diebus
 poſtea, tempore debitæ evacuationis *menſtrue* (nempe ad pri-
 ſtinam periodum phaſi lunæ accommodatam) dato medica-
 mento, reliquum leniſſimo, ad has tamen ſanguinis excreto-
 rias commotiones, utique non inefficaci: loco *menſtrui* ſan-
 guinis, exhibebant ſeſe indicia, eruptionæ rurfus *hemopticoſis*,
 juſtum metum aſſerentia, nempe non ſolum major, & ſicca,
 illa quidem *anguiſtia pectoris*, & improbus ille ſenſus *titillationis*
in aſpera arteria: ſed etiam actualis eruptio *ſanguinis*, intra
ſtriarum tamen floridarum, reliquo profundius exantlato mu-
 co immixtarum, paucitatem ſubſiſtens. Ubi obiter mone-
 mus, quod tum prior illa copioſior & ſincera *hemopticoſis*, tum
 hæc ejuſdem repullulantis machinamenta, illo ipſo horæ qua-
 drante, vel amplius, quo ſeſe exerebant, ne minimam com-
 motionem tuſſis comitem habuerint: Sicut etiam in pleris-
 que *hemopticoſis* communiffimè fit. E contra vero præceſſe-
 rat illam primam *hemopticoſin*, quinque circiter horis ante ip-
 ſius eruptionem, ſub ipſo placidiore ſomno matutino, ſine
 ulla manifèſta occaſione ſponte coorrens, non ſolum *palpita-*
rio cordis, ſed tanta etiam illius commotio *circà caput* ut genero-
 ſa patientis indè expergefacta, & hujus accidentis alias imperi-
 ta, non ſatis ſibi imaginari poſſet, quid & unde illa plane *ſonora*
 (uti ſolet eſſe) *cordis palpitationis*, & vehemens arteriarum *circà*
tempora micatio, ſibi portendat: ſicut quidem hunc ſenſum
 exprimebat: Es wären Ihr alle die Adern umb den Kopff /
 mit

mit schlagen gleichsam lebendig worden: Subsidente iterum post quadrantem horæ circiter hæc commotione, ut alias admodum firmi & præsentis erat animi, somno, quasi defatigata, iterum indulgebat, & ita sic satis tranquille, in tertiam usque horam dormiebat; Hinc evigilans (erat hora 8. matutina præterlapsa) quiescebat tamen, & vere nictabat maximam partem: donec altera quoque hora præterlapsa esset: Ibi tacite, sed repente, scaturiebat velut repentino impetu, fluidus quidam & calidus liquor e faucibus in os: Quem, quantum bucca quasi capiebat, cum expueret, ejusque rei causa sese ad latus lecti inclinasset, sincerum *sanguinem* esse animadvertibat: Qui cum sexta vice repentino impetu buccam ita explevisset, non majore in singulas ejusmodi mensuras, temporis spatio, quam quanto ad respirationem sedatiorem opus sit, sponte substitit.

Ita ex hoc etiam casu comparet, quomodo sanguis loco mensuræ excretionis, *hemorrhagicam* eruptionem occupare jam paratus, & quod germani dicimus, in via fuerit, seu viam institerit, insolitam & inconvenientem.

Ita mihi ipsi occurrit sequens casus. Fœmina admodum plethorico, cum Viro nupsisset vehementer prodigo, à quo insuper pessime habebatur, tandem in inopiam, & quod ajunt, ad incitias propemodum redacta, multis curis defatigabatur, & profundam suam sollicitudinem largis lacrymis subinde testabatur. In hac animi prostratione, incurrebat aliqua corporis etiam damna, & valetudinis periclitationes, quæ propemodum initium fumebant, à *mensuum imminutione*, quæ tamen maturè in *suppressionem* plenariam transibat. Cum tamen non eo usque prævaleretur reliqua valetudinis vacillatio, ut a familiaribus domesticis negotiis patientem arcere posset: factum inde est, ut per initia rem negligeret, sensim autem, cum nihil gravius deinde subsequeretur, ita velut assuesceret, ut per totos septem annos, fluxum hunc non amplius sentiret. Imò, obliviscebatur ejusdem tanto facilius, cum in-

tra horum annorum decursum, bis gravida facta, infantes enixa, iisque lactandis ipsamet occupata fuisset: Sicut etiam infantes optime constituti vixerunt. Tandem vero incidebat in febriles commotiones, quæ primo quidem, quotidianis paroxysmis, iisque fatis vehementibus per totam ætatem exercebant ægram: Tandem *Chine* *Chine* usu compecebantur. At vero non ita longo tempore post, denuo erumpens febris, *tertiana* typum exhibuit. Cum res per usum *Chine* *Chine*, priore morbo pulchre cessisse videretur, iterum adhibita est, & quidem, quantum ad febrem attinet, cum optato successu; quandoquidem paroxysmi, quin tota manifesta febrilis commotio, mox cessaverunt. Subsecuta vero ab illo tempore est longè manifestior valetudinis labefactatio, quandoquidem & alias cum sanitate in gratiam minimè rediisse videbatur, & post valde parvum tempus, longe majore impetu, quam nuper, ipsa quoque *tertiana* denuo cooriebatur. Adhibitus in consilium, ad affectum ita constitutum, exhibui aliquot doses, ex sale absynthii, Antimonio diaphoretico, & terra sigillata strigoniensi: Cujus pulveris tertia statim dosis febrim profligavit, ut nullus paroxysmus redierit. Interim altero statim die emicabat dolor velut urens & ardens, imo terebrans, in artubus inferioribus. Imò, reddebantur pedes adedè infirmi, ut lectum petere cogeretur, in quo tamen non solum hæc omnia continuabant; sed percipiebat patiens dolorem hunc etiam, *sursum* tendere, & molestissimè illas regiones occupare. Cum verò per diem & noctem graves hæc *sanguinis* restrictiones atque *congestiones* tolerasset, summo mane *sanguinem* valde spissum, sed etiam fatis paucum, *per nares* excrevit: Inguente, vero vespera *urinam* valde *cruentam* emisit. Ab hoc tempore dies melius habere cœpit, imò, suppeditatis ulterius temperantibus remediis, sub divina gratia ad plenam orthostadiam, reversa est. Ex quo ipso etiam specimine deprehendere licuit, quot moliminibus natura sanguine sese exonerare intendat, & quomodo, assecuta quadantenus hanc suam intentionem, tunc demum meliore fide requiescat.

Qui

☉ (31) ☉

Qui verò plura horum generum exempla, & varia planè rariora, mensum per loca excretionibus sanguinis alias plane in accessa, perlegere voluerit, facile illorum magnum numerum, apud varios peritos observatores reperiet, quos partim loquentes inveniet, e numero Celeberrimorum *Nature Curiosorum*, in Actis illorum: partim indigitatos reperiet, tam ibidem, quam in utilissimis hujus generis indicibus, *Moroni, Waltheri, &c.* qui, cum in plerorumque manibus sint, non est, quod commemorationibus inde transcriptis, Dissertationem nostram præter institutum diffundamus.

CAPUT VI.

De,

Methodo medendi menstruis Evacuationibus insolitas vias quarantibus.

Nihil longius abesse deberet, a Medico dogmatico, nempe cognito morbo, per methodum rationalem, recte & ordine consulturo, quam immediate ad medicamenta convolare, quæ tantum præsentem morbi scenam respiciant, totius autem tragediæ summam, parum aut nihil attingant. Valet hoc profecto eximiè, in magnis illis, diversorum morborum veluti systematibus, *Febris, affectibus hysterico-hypochondriacis, & variis, modo conaminibus, modo symptomatibus atque consecutariis, hæmorrhagicis sive hæmagogicis*: Utpote à quibus posterioribus imprimis, totum negotium morborum *et atibus propriorum*, pendere, alibi deduxit D. D. Præses, & Celeberrimorum hæctenus Præticorum consensum assecutus est.

Sane verò dicitur ipsa sana ratio, quod ejusmodi malis, nisi ex ipso fundo subveniatur, omnis reliqua curatio, non solum temporaria sit, & si res rectè aestimetur, palliativa: Sed etiam si præpostere instituat, tum *fundamento* præsentium incommodo

modorum plurimum contumaciæ adjiciat; tum ipsis sæpe hiſce ſecundariis malis, ſi magis directe à primario ſuo, nempe ipſa præſente commotione, ſoveantur, graves lapſus in pejus conciliare ſoleant.

Promptiſſimum certe eſt, exemplo rem declarare. Si enim eruptiones hujusmodi per vias *inſolitas*, non tam amplius tententur ſolum, & exitum quaerant, quam eundem jam, ruptis repagulis, invenerint; ſi inquam, *hæmorrhagiæ* tales per *inſolita* loca, cooriantur, niſi inſignis & præcipuus illorum nexus cum *menſium* motu recte perſpectus ſit; imò juſta etiam atque ſufficiens methodus innotefcat, qua ipſi excretioni *ſolite*, ſolide ſuccurri atque conſuli poſſit: quis ibi aliam medendi methodum ſibi proponet, quam fortè externam vel internam, fluxuum talium *cobibitionem* per adſtringentia. At vero quam aliena ſit hujusmodi medicatio, non ſolum ab ipſo totius mali fundamento, nempe *menſium ſucceſſu impedito*, ſed etiam sæpe numero ab ipſorum talium vicariorum moliminum ſcopo; & quam facile hi ipſi affectus inde in pejus prolabantur: provocamus merito ad experientiæ teſtimonium. Imò verò, quam alienus hic ſit facer ille hodiernus abusus *opiatorum*, ne temerè odia proritem, non quidem prolixè tractabo: Spero tamen fore, ut poſteritas attentior, prædicatorum cordatorum monitis, ſuam obſervationem conjungens, olim agnoſcat, quot incommodis & periculis patientes numeroſi per hujusmodi artificia exponantur, quibus non ſolum nihil ad ſummam negotii perficiatur, ſed etiam ipſis præſentibus pathematibus, sæpiſſime vel longè *major perſinacia*, vel *anomalous progreſſus*, concilietur.

Vera verò methodus, incommodis, de quibus nobis fermo eſt ſuccurrendi, conſiſtit in ſequentibus: *Primo*, ut præſenti malo mitigando, ſubveniatur per remedia merè placide *temperantia* & demulcentia; minime vero per *adſtringentia*, poſitive *cobibentia*, imò neque ipſa *narcotica*, niſi plane peculiareſ caſus aliquid horum eſſagitare videantur: In quibus quidem (ſed rariſſimis) pro conditione urgentis impetus, conſulere pr-

prudenti medico perpetuo integrum est: *Secundo*, ne quæcunque tales inusitatae *commotiones*, imò ne quidem *excretiones* nisi enormes fuerint, nimium percellant aut perturbent medicum; quandoquidem certissimum est, quod in ejusmodi casibus, si modo revera tales sint, uti dicimus, omnes tales *commotiones*, imò etiam eruptiones, longe minus periculi involvant, si a deviante *mensum* negotio manifestius pendant: Quam si ab alio quocunque incitamento originem duxerint. *Tertio*, ut omnino ratio habeatur primaria & attentissima, negotij *mensum* ipsorum, quanto cyus, sed non magis efficaciter, quam placide & clementer, in debitum suum ordinem atque successum reducendorum. Et cum hic durus utique sit nodus, per *methodos* ad minimum vulgo præscriptas, & *medicamenta* vulgo cognita, *mensis* motui suo non magis placide, quam *securè* restituere; Tanto majore utique circumspectione utetur hinc medicus, ne quid temere turbarum concitet; Quandoquidem utique factu facillimum hoc est, ut fortioribus *pellentibus* medicamentis, patientes in pathemata longe gravissima impellantur, quæ variis modis, modo *querant* insolitos exitus, modo qualitercunque inventos, effuse sequantur.

Quarto, imò vero, si maxime solidè *solitas* vias restituere non liceat; Aut illis etiam restitutis, adhuc aliquid restet, ab illarum *insolitarum* viarum diuturna, aut copiosa, aut valde prompta atque expedita, *assuetudine*, metuendum; tunc eo dirigenda est methodus, ut per commodiores aliquas *ventilationes artificiales*, obstinato illi motui atque proposito insolitæ viæ, succurratur, donec sensim deserveat universus imperus. Quamvis quidem in hac re nimium securum esse, aut ejusmodi defuetudinis ita *brevem eventum* expectare, non liceat, quod cujuslibet veri Practici, attentæ observationi & prudentiæ commendamus.

CAPUT VII.

De

Methodo medicandi specialiore.

DElineavimus præcedente capite *generaliter*, illas intentiones, quas in nostro negotio formare & exequi conveniat; Quibus autem remediis, *specialiter*, imo quasi individualiter, quo ordine atque successu, hoc profectum & ad finem perducere necesse sit, tanquam specialem practicam administrationem, hic deducemus.

Ante omnia itaque, cum de mensium insolitis viis, orbitæ suæ restituendis, sermo & intentio nostra esse debeat, abstrahimus hoc loco a consideratione fluxuū talium sanguineorum, *in se & absolute* consideratorum. Et hoc tanto magis quia partim rarissimè tanta quantitate & tanto impetu prorumpunt, ut fortes & quasi violentas *cohibitiones* efflagitent: Partim omnes ingenere, tanto magis autè *frivola* & minus necessaria, *adstrictiones* per medicamenta *interna*, non solum ipsi *menstruo* fluxui tanto majus & solidius præjudiciū afferunt: sed etiam his ipsis profusioribus eruptionibus alienis, raro speratam sufficientem opem ferunt, nisi quidem tanta quantitate ingerantur, ut inde longe graviora viscerum pericula cooriantur, quibus communissimè, *in scioribus bellica*, *in humidioribus œdemata*, imò tandem *utrumque simul*, (ut plurimum difficillimè reparabili damno) vestigia legunt.

Pro intentione itaque rei nostræ quadrante, pro motibus, inquam, istis, adeo connitentibus, ad justas *propriis vias* reducendis, putamus ratione dictante nullam priorem esse, debere considerationem, quam ut ipsæ *vias*, ad quas reduci atque adigi debeat declinans illa atque evagans aberratio, quantum possibile est *libertati* ita restituantur, ut non modò ad illas, sed etiam per illas, debitus liber recursus fieri, adeoque successui sperato patere possint.

Hoc

Hoc recte sese habente, eò quovis modo respiciendum est, ut motus debiti ad justam ordinariam viam invitentur, atque disponantur.

Hoc fiet in genere per medicamenta *efficaci provocationi* menstrui fluxus satisfaciencia; In specie verò per horum exhibitionem *justo tempore* institutam: Quale videlicet est illud quod vel *mensibus* muliebribus magis in genere dicatum, secundum *lunæ phasēs*: Vel præsentibus subjectis, in specie, quod ferè ab illis commodè adhuc exquiri potest, imprimis si non nimis quam longum sit, amissi hujus fluxus tempus.

Quia tamen, per communia præfertim hujus classis medicamenta, vix fieri potest, quin, sub tentata commotione, sanguinis ad *uterum*, aliqua, imo sæpè numero insignis, commotio sanguinis *generalis*, fuscitetur; Qua pari facilitate, *erruptiones* illæ per vias hætenus sibi *assuefactas* auferant: Cui quidem rei infallibiliter subservit *abundantia* sanguinis concurrens:

Propterea in casibus præfertim, has considerationes evidentius offerentibus, commendatissimæ efficacix est *Immunitio* totius massæ sanguinæ, reliquæ universæ curæ *premissæ*.

Quæ tamen tanto felicius sperato suo officio satisfaciet, si non solum, propter *generales* intuitus, vix nisi circa *æquinotia* instituat; sed etiam *speciali* respectu, non in brachiis, sed *pedibus*, suscipiatur. Sane vero D. D. Præses hæc monita, non fusque deque habenda esse, allèverat, si rebus hisce opus sit, & ab illis certior effectus expectari debeat.

Si hæc recte perpetrata sint, vix unquam opus est, a parte, quæ hætenus *insolitam* viam præbuit, appulsam illum & molimen, impofterum repellere. Imo verò, non dubitemus hoc ipsum absolutè dissuadere: exceptis solis *duobus* modis, si locum habent. *Primus* est, quando per *externa* medicamenta non solum exitus, sed etiam aditus, sufficienter reprimi potest.

teft. *Secundo*, fi per medicamenta, non *adstringendo*, fed magis *specificè* congeftiones humorum ad certam aliquam partem diffipando, fubveniri poteft. Cujus rei fpecimen præfentiffimum fuit illud, quod contra *vomitum* illum *cruentum menftruum* editum eft; cujus fuperius, & in *Diff. de Motu Tonico*, facta eft mentio; ubi remedium princeps fuit *Millefolium*, non in fubftantia, fed *effentiæ* forma: Et affectus hic, tamdiu liberè grafatus, ab hujus, per paucos dies ufû, ita abfolutè cohibitus fuit, ut non folum illo tempore, quo expectari debebat, abfolute conquiefceret: Sed etiam, ne femel poft hac, ullum novum infultum capefferet, nedum perficeret.

E medicamentis reliquis, huic negotio, menses directè in *fua viam* reftituendi, velificantibus, cum etiam fint *pilule* ita dictæ *Becherianæ*; quas imprimis ipfe D. D. Præfes, tam in privatis Collegiis, quam femel iterumque in publicis Differtationibus, laudavit; videtur hoc loco non alienum fore, fi ipfius brevis animadverfio circa hoc medicamentum, proferatur. Monet videlicet, diftingvendum eflè inter pilulas illas *veras*; Quas in pauciffimorum manibus eflè pro certo habet: & *falfas*, quæ vel ad oberrantium aliquot præfcriptionum fidem, vel ad impoffibilem fanè in talibus cafibus, putatitiam *imitationem*, fabrefiunt. Sicut enim, quod attinet illas formulas, nemo hominum facilè à talibus ingredientibus tales effectus expectaverit, quales à veris expectari poffunt; dum ingredientia tantæ fimplicitatis, ut vix quisquam aliquod operæ pretium ab illis reportare fperaturus fit, continent & præ fe ferunt: Ita e contra illæ, quæ ad *imitationem* factæ putantur, balsamicis adeo *acribus*, *calidis*; *purgantibus*, penetrantibus: imò *opio* interdum ipfo associato, confarcinantur: ut effectus non folum alieniffimos, fed fæpe numero periculofiffimos, exhibeant.

D. D. Præfes, quamvis his ipsis pilulis, juxta veram etiam ipfarum formulam, non utatur; fed meliori fundamento fubnixus, nempè formulâ illarum vera, ad imitationem illarum,

cer-

certas sibi usitatas concinnaverit, quæ eosdem effectus, cum modestia loquendo, edant: sed longè majore cum lenitate, & mitissimâ efficacia: ita nihilominus *veram Cynosuram* efficacie *verarum Becherianarum*, insignibus speciminibus absolvendam exhibere, e communi re futurum arbitratus est, quæ sunt sequentia:

Veras Becherianas pilulas, sine omni incommodo dare licet, imò dedisse maximopere prodest, *puerperis*, tam antè, quam statim post, partum; imò aliquot diebus continuis deinceps; *symptomata*, tantum abest, ut ab harum usu ulla coriantur, ut potius alias confveta, ab hoc usu mitescant, imò præcaveantur.

Profusionem sanguinis immoderatam, *lochiorum* loco coortam, nisi intra paucissimum tempus aliquot minorum horæ inhibeat; Minime tamen *supprimendo*, sed ad *justam temperantiam*, servato debito *successu*, reducendo: Hoc nisi faciant, *veræ* non sunt.

Menses, nisi præ omnibus aliis medicamentis *efficacissime*, & simul tamen *placidissime*, sine omni violentia, fluxui suo restituant, etiam diu *suppressos*; Aut tempestive expediant, *imminutos*; *veræ* non sunt.

Diarrheas simplices, imò à propria ingurgitatione *dysenteriodes*, demum *incipientes*, necdum cruentas; sicut etiam, multiplicem *vomendi* conatum & assumptorum revomitionem, præsertim *sine febre*, nisi secunda vel tertia dosi singula recte restituant, *veræ* non sunt.

E contra, *siccas & obstructas* alvos, citra febrem, aut spasum verum intestini recti, nisi prima aut secunda dosi, libertati suæ reddant, *veræ* non sunt.

Imò, quæ hæc, non solum *singula*, sed *omnia & singula*, non præstant; aut sub omnibus hiis rebus, quodcumque incommodum ægro creant, reliquo ejus statui minus familiare, imò vero, extra tempus harum usus, non longe magis & gravius familiare, *veræ* non sunt.

Quæ quidem hac occasione innuisse suffecerit; imo in-
super adiecisse, quod neque frivole, *sano* corpori, neque in-
differenter, *teneris* uti *robustis*, sed omnibus modis *periculis*, & *sa-*
nè verò *medicis*, illas administrare conveniat, Quali certe,
usu, in nostro præsentè negotio, laudem tuebuntur haut
vulgarem.

Ceterùm inter *generaliora*, inclinationem excretionis
menstruæ ad *solitas vias* incitantia, est partim *pediluviorum*,
partim cum *epicrasi* laxantium, usus: Quorum formulis radix
ari non sine fructu, adjicitur.

E *specialissimis*, notum est testimonium, quod B. Ludo-
vici instrumento *Glauberiano* perlubet: sicut inter diffusio-
ra, & generalia, *inseffuum* aliqua esse potest efficacia.

Salibus volatilibus urinosi, circa tempus *instantium* debita-
rum evacuationum minimum omnium tribuimus. Quicquid
illis loci assignare licuerit, *intermediis temporibus* faciendum
censemus: Dn. D. Præses illis valde parum tribuit.

Quid *Martialibus*, bonâ fide & constanti efficacia, tribue-
re, integrum esse putet, alibi prolixius dixit: Hic *ad summam*
rei, imprimis autem versus tempora debitarum eruptionum
restituendarum, operæ pretium factura, constanter
negat.

Denique tamen, quisquis quocunque medicamento,
scopos præscriptos directè assequi peritus sit, ille præsentem
etiam scopum, complicatum & mutuis respectibus inniten-
tem, satis efficaciter assequetur, si *ordinem* hic propositum, ser-
vaverit, utpote in quo cardo rei vertitur.

Quem ut adhuc semel, schemate prorsus aliquo delinee-
mus; Sub initium curæ, pro *restituendo*, motu sanguinis men-
struo, ab *insolitis* viis ad *solitas* atq; debitas; *primo* omniū conve-
nit ventilatio sanguinis per *Venesectionem*. Sub *necessitatis* ali-
qua lege, si *plethora* evidens adfuerit; Sub *utilitatis* certæ fi-
ducia, si vel maxime tam notabilis *plethora* non concurrat,
quod tamen oppido raro fit.

In-

Instituatur in *pede*; Versus *novilunium*: Neque facile, nisi circa *equinoctia*. Ita, ut nostro arbitrato, totam solidam curam, potius versus illa tempora differre, quam Venæsectiones, imprimis in *sensibilibus* (cujusmodi tales communissime sunt) promiscuè quolibet tempore suscipere, præstet.

Imò verò, non adeo absolute postulat necessitas, in quibuslibet patientibus particulariter, à Venæsectione præcisè *initium* facere, quin illa etiam reliquæ methodo interferi, & quod ajunt, post principia locari possit: Ut propterea expectando opportunius tempus Venæsectionis, non absolute, nihil agere necesse sit. Sed illud tantum monendum utique ducimus, quod *ante* vel *citrà* Venæsectionem, reliqua medicatio semper nimium quantum magis *placide*, imò quasi *mitissime*, instituenda veniat, nisi commotionibus heteroclitis gravioribus, viam potius aperire, quam præcludere, velimus.

Nempe *certior & securior* est methodus, concurrente Venæsectione; Omisâ illa *incertior*: Si tamen modestè tractetur, & naturæ *docilitas* potius, seu facilitas, quàm è reliquo robore æstimandus *vigor*, prudenti medica manu ductione, regatur, potest etiam illa ad optatum finem aliquando perducì.

Factis talibus ventilationibus, possunt lenes Evacuationes *cathartica* cum *epicrasi*, versus tempus soliti justî fluxus, institui; Ita, ut circiter octo dies antè terminum incipiant, & in illud tempus desinant.

Hoc ipso jam solitæ debitæ Evacuationis tempore, convenit demum remedio, ad ventilandam ipsam *eruptionem* efficaci, subvenire. Quod tamen, si in fortiore saltem *commotione* sanguinis efficaciam suam collocatam habere putandum sit, male consulturum esse specialissimæ huic intentioni, merito judicari debet. Referimus huc, quæ antea de hac classe medicamentorum protulimus.

Placet incidenter commemorare, quod etiam aliquando

do menses, per aliquot periodos suppressi, per *Nitrum roge-*
neratum referati sint: Quod, quidem illiteratus quidam cu-
 riosus, ipsemet sibi paraverat; sub nomine & opinione *Tar-*
tari Vitriolati: Nempe è Spiritu ab illis circumforaneis Spi-
 rituum mineralium gerulis, pro spiritu *vitrioli* ipsi vendito:
 Quem per errorem venditoris, *Nitri* spiritum, vel *aquam*
fortem fuisse, hoc productum monstravit: Ipsissimum videli-
 cet verum *Nitrum*.

Ceterum si hoc loco & tempore, *verarum Becherianarum*
 pilularum moderatus usus, in subsidium veniat; poterit ille fa-
 cile quorumlibet aliorum locum commode & efficaciter sup-
 plere.

Si una simplici tali prosecutione, minus succedat even-
 tus, repetenda est, excepta Venæsectione, hæc eadem me-
 thodus, instante rursus tempore, versus menstruum procede-
 rente. Possunt tamen tunc maxime temporis, & imprimis
 versus exquisitum tempus, *pediluvia* in usum trahi.

Ita certe, si res poscat, justo tempore repetendo, imò
recuperato etiam debito fluxu, per aliquot menses deinceps,
 eidem iterum prudenter ita obviam procedendo & subveni-
 endo, nisi rarissimis casibus insignis *cachectica* conditionis
 & pessimæ *diæte*, nunquam fiet, quin justus successus, hu-
 jusmodi methodo promptè & constanter obsequatur.

Tantum hac vice. D. T. O. M. pro benignissime,
 præstito nobis auxilio, sit gloria sempiterna.

00 A 6419

ULB Halle 3
004 103 424

f

sb.

29. Sten Handschrift

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA

De

MENSIUM INSO- LITIS VIIS,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORUSSICI, ET ELECTORATUS BRANDEN-
BURGENSIS HAEREDAE &c. &c.

GRATIOSO FACULTATIS MEDICAE CONSENSU

SUB PRÆSIDIO

DN. GEORGII ERNESTII STAHL,

MED. D. ET PROFES. PUBL. ORDINAR.

DN. PROMOTORIS SUI OMNI VENERATIONIS

Cultu profesequendi,

PRO DOCTORIS GRADU

Summos in Arte MEDICA Honores, Iuraque & Privilegia
legitimè capeffendi,

ad Diem Septembr. Anno MDCCII.

Horis ante & pomeridianis

publicè ventilandam proponit,

GEORGIUS FRIDERICUS Jäschke

Stroppa - Silesius.

HALAE MAGDEBURGICÆ,

Literis Christiani Henckelii, Acad. Typogr.